

De Wet open overheid

26 november 2022 – Raad op zaterdag

Peter de Baat VNG Ambassadeur Wet open overheid

- Gestart in oktober 2022, samen met Bert Bouwmeester
- Ruim 40 jaar ervaring met gesloten en open culturen
- Passie voor openbaar bestuur, cultuurverandering en organisatieontwikkeling
- Opgeleid als jurist en bestuurskundige
- Voormalig burgemeester, wethouder, volksvertegenwoordiger, ambtenaar
- Eigenaar Leiders met Hart en Ziel (bestuur en toezicht, advies en mediation (2022))
- Contact: peter.debaat@vng.nl

Bert Bouwmeester

VNG Ambassadeur Wet open overheid

- Gestart in oktober 2022, samen met Peter de Baat
- Opgeleid als bioloog
- Voormalig burgemeester, wethouder, volksvertegenwoordiger, ambtenaar
- Eigenaar van Bouwmeesterschap.eu
- Contact: bert.bouwmeester@vng.nl

Wat doen de VNG Ambassadeurs Wet open overheid?

Tweeledig doel:

bewustzijn bij gemeenten van het belang van een
transparante overheid vergroten

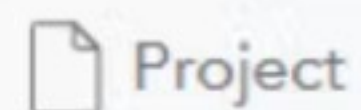
- voortgang van implementatie van de Woo bij gemeenten versnellen

Aanpak:

- Communicatie, communicatie, communicatie!
- Volksvertegenwoordigers, bestuurders, managers in 344 gemeenten
- Spreken op bijeenkomsten/webinars
- Aandacht voor bewustzijn, kennis, handelingsperspectieven, methoden, ervaringen, dilemma's, reflectie
- Vragen en knelpunten om vanuit VNG bij te dragen aan oplossingen

Grip op Informatie

Project

Het project Grip op Informatie helpt gemeenten om kansen te benutten die de informatiesamenleving met zich meebrengt. Een stevige grip op informatie betekent kansen op het gebied van transparantie, efficiency, innovatie en dienstverlening. Maar ook op het gebied van datagedreven werken en in de contacten met inwoners en ondernemers.

Doel van dit project

Grip op Informatie helpt gemeenten om kansen te benutten die de informatiesamenleving met zich meebrengt. Door beter inzicht en betere dienstverlening, efficiënter omgaan met informatie, openheid en democratisch functioneren.

Gerelateerde thema's

Bij 'Grip op Informatie' staan drie thema's centraal:

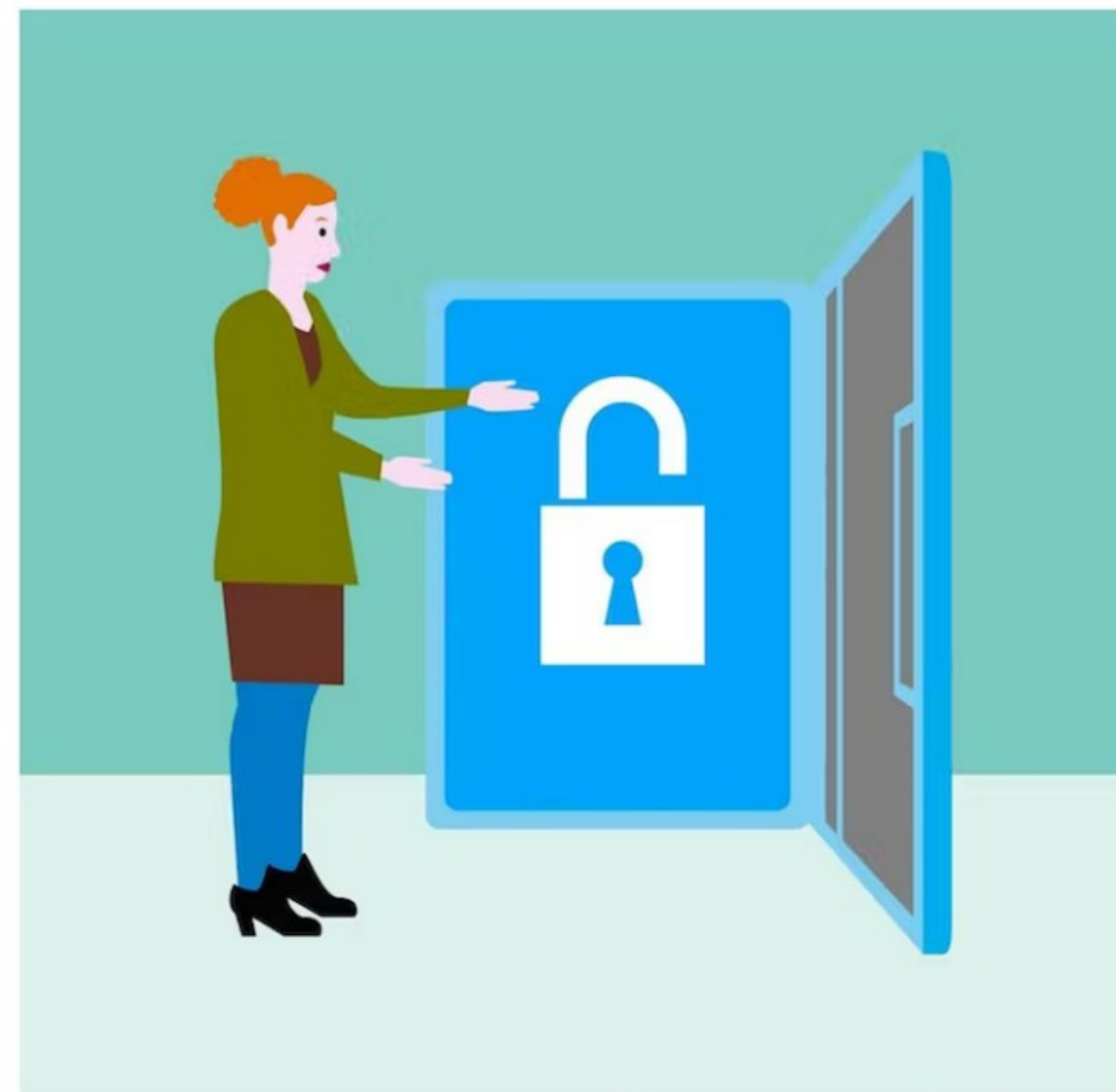
- Het op orde brengen van de informatiehuishouding
- Het openbaar maken van overheidsinformatie
- Het duurzaam toegankelijk houden van overheidsinformatie

Wat gaan we komende 50 minuten doen?

1. Waarom Wet open overheid (Woo)?
2. Wat houdt Woo in?
3. Wat betekent de Woo voor de gemeente?
4. Wat kan ik als raadslid met de Woo?

Af en toe een stelling!

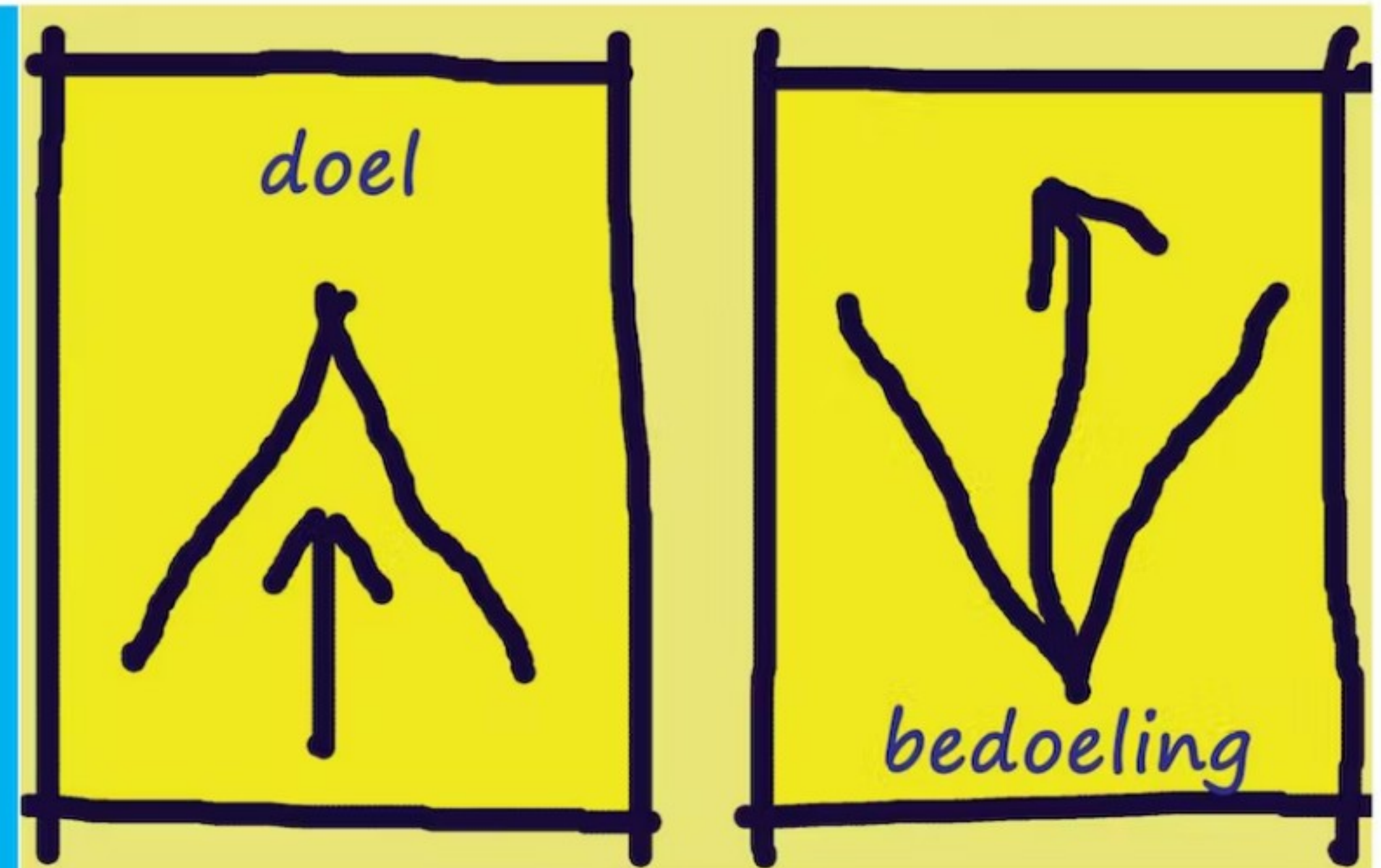
Via menti.com

Twitter: @openoverheidNL

Waarom de Wet open overheid?

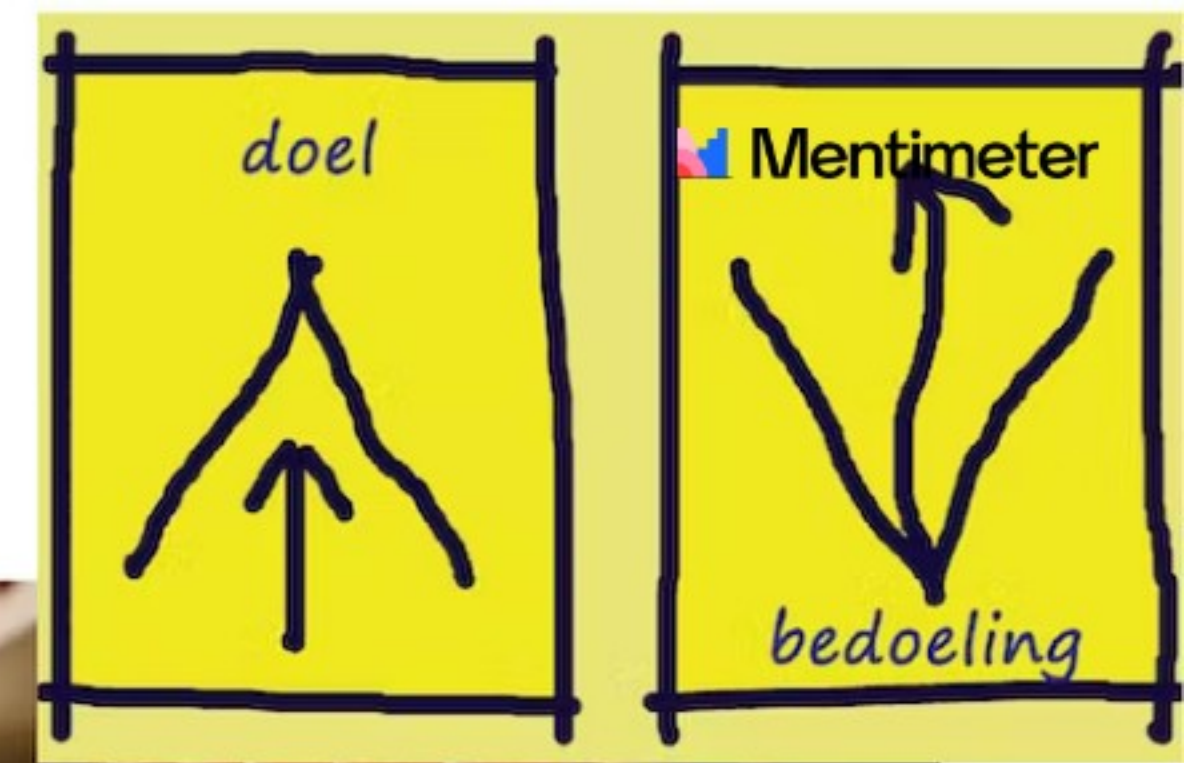
“Het hogere doel van een open overheid is dat inwoners moeten kunnen vertrouwen op de overheid. En daarin gesterkt worden door de informatie die de overheid beschikbaar stelt.”

Grondwet (1983)

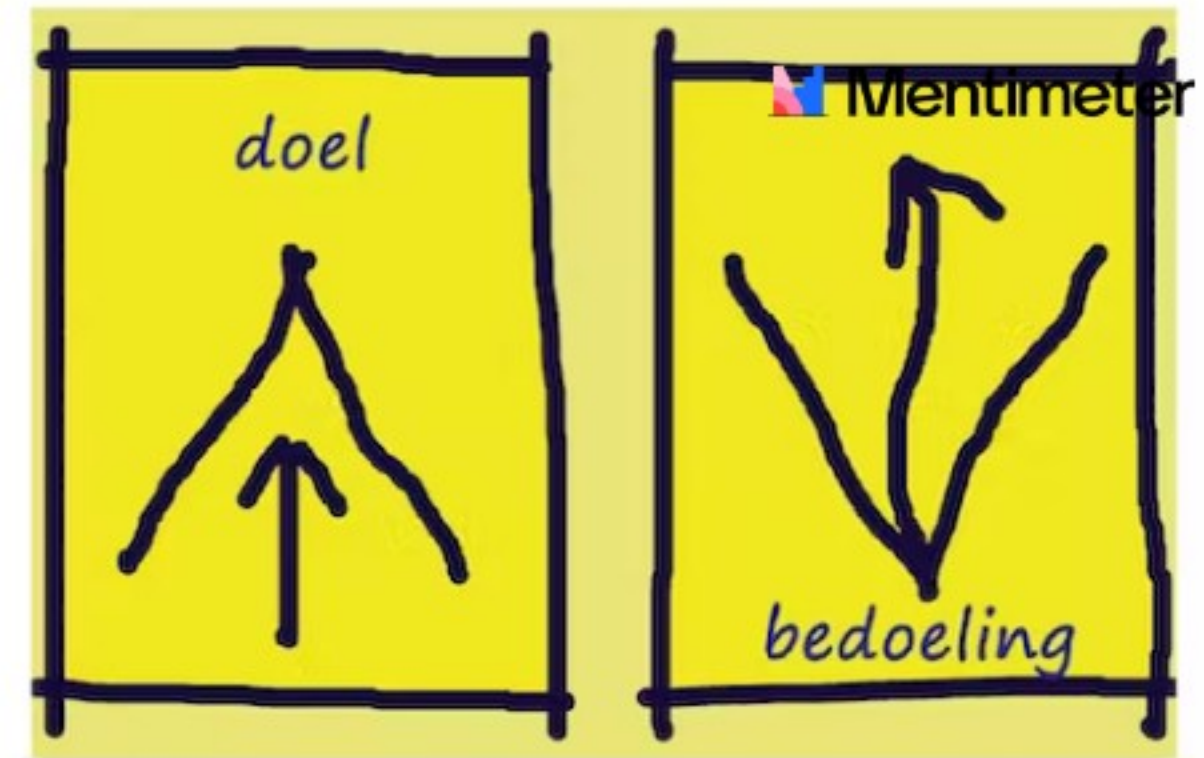
Artikel 110

De overheid betracht bij de uitvoering van haar taak openbaarheid volgens regels bij de wet te stellen.

Waarom is een cultuur van openbaarheid belangrijk?

Advies ROB (2012) “Gij zult openbaar maken”

Het systematisch actief openbaar maken van alle informatie waarover de overheid beschikt.

Dat draagt bij aan de legitimiteit van en het vertrouwen in het openbaar bestuur.

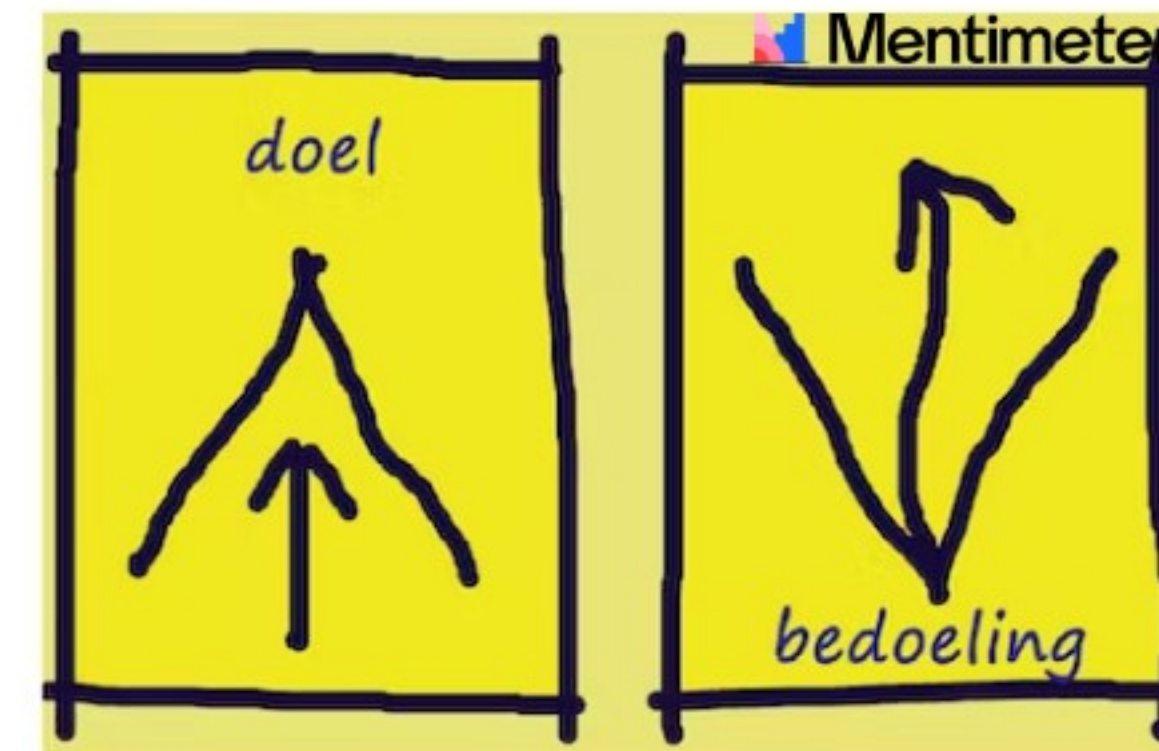
Burgers krijgen zicht op de werking van overheden en kunnen participeren in het publieke domein.

Het nieuwe openbaarheidsregime moet worden vastgelegd in een Wet op de overheidscommunicatie.

Een cultuur van openheid is nog belangrijker is dan een wettelijke regeling:

1. Controleerbaarheid van de overheid.
2. Integriteit van de overheid.
3. Prestatie van de overheid.
4. Randvoorwaarde voor modern burgerschap.
5. Bevordert lerend vermogen van de overheid.
6. Potentieel macro-economisch rendement.

Commissie Heroriëntatie Overheidsvoorlichting

Commissie Biesheuvel, ingesteld door kabinet De Jong (1968)

Opdracht: een regeringsstandpunt voorbereiden over een wettelijk omschreven recht op informatie.

Doel: communicatie tussen bestuur en burgers optimaliseren en begrip van overheidsgezag vergroten.

Commissie Biesheuvel, Rapport Openbaarheid openheid (1970)

Voorstel om een recht op openbaarheid voor iedere burger.

Wetsontwerp voor de eerste Wet openbaarheid van bestuur (Wob, 1980).

Wet openbaarheid van bestuur

Met de Wob liep Nederland internationaal voorop met een wettelijk verankerd recht op informatie.

In 1983 wordt openbaarheid een Grondwettelijk uitgangspunt.

Stelling 1

Hoogste bestuursrechter tikt Haarlem op de vingers: Wob- en integriteit mogen niet zomaar worden geweigerd

Ralph Mooijekind op de publieke tribune van de raadszaal.

© Archief foto Arthur de Mijzenaars

Marlies Vording

Woensd

HAARLEM

De vlag kan uit bij Wob-onderzoeker Ralph Mooijekind. Het Haarlemse stadsbestuur is woensdags door de Raad van State op de vingers getikt vanwege het achterhouden van documenten die te maken hebben met de integriteit van ambtenaren en bestuurders. „Daar ben ik heel blij mee.“

TV EenVandaag Actueel Video & audio Opiniepnl Peilingtrends Contact

Homepage Foto 'positie Omtzigt, functie elders' is Politiek Moment 2021

13-12-2021 18:30 Auteur: Rozemarijn Lubbe

Foto 'Omtzigt, functie elders' is Politiek Moment 2021

Dat Ollongren als verkenner wordt gefotografeerd met aantekeningen met daarop 'Omtzigt, functie elders', is hét politieke moment van 2021. "Dat moment veroorzaakte een kettingreactie waar we de gevolgen nog steeds van merken."

Dat blijkt uit onderzoek onder 25.000 leden van het EenVandaag Opiniepnl. Het moment dat Kaja Ollongren op het Binnenhof per ongeluk notities aan

Kabinetsformatie 2021

118 artikelen

- Pieter Omtzigt blikt terug op bizar jaar: 'Ik zag Mark Rutte op tv en dacht: hier is over mij gesproken' 13-12-2021
- Bart maakte de 'positie Omtzigt, functie elders'-foto: 'Het is voor niemand leuk geweest' 13-12-2021
- Foto 'positie Omtzigt, functie elders' is Politiek Moment 2021 13-12-2021
- Vertrouwen in zowel kabinet als Tweede Kamer flink lager dan begin dit jaar: 'Zij zitten er alleen voor hun eigen gewin' 13-12-2021

Motie aangenomen

Tweede Kamer wil dat lekken stopt: 'Maar het hoort er gewoon bij'

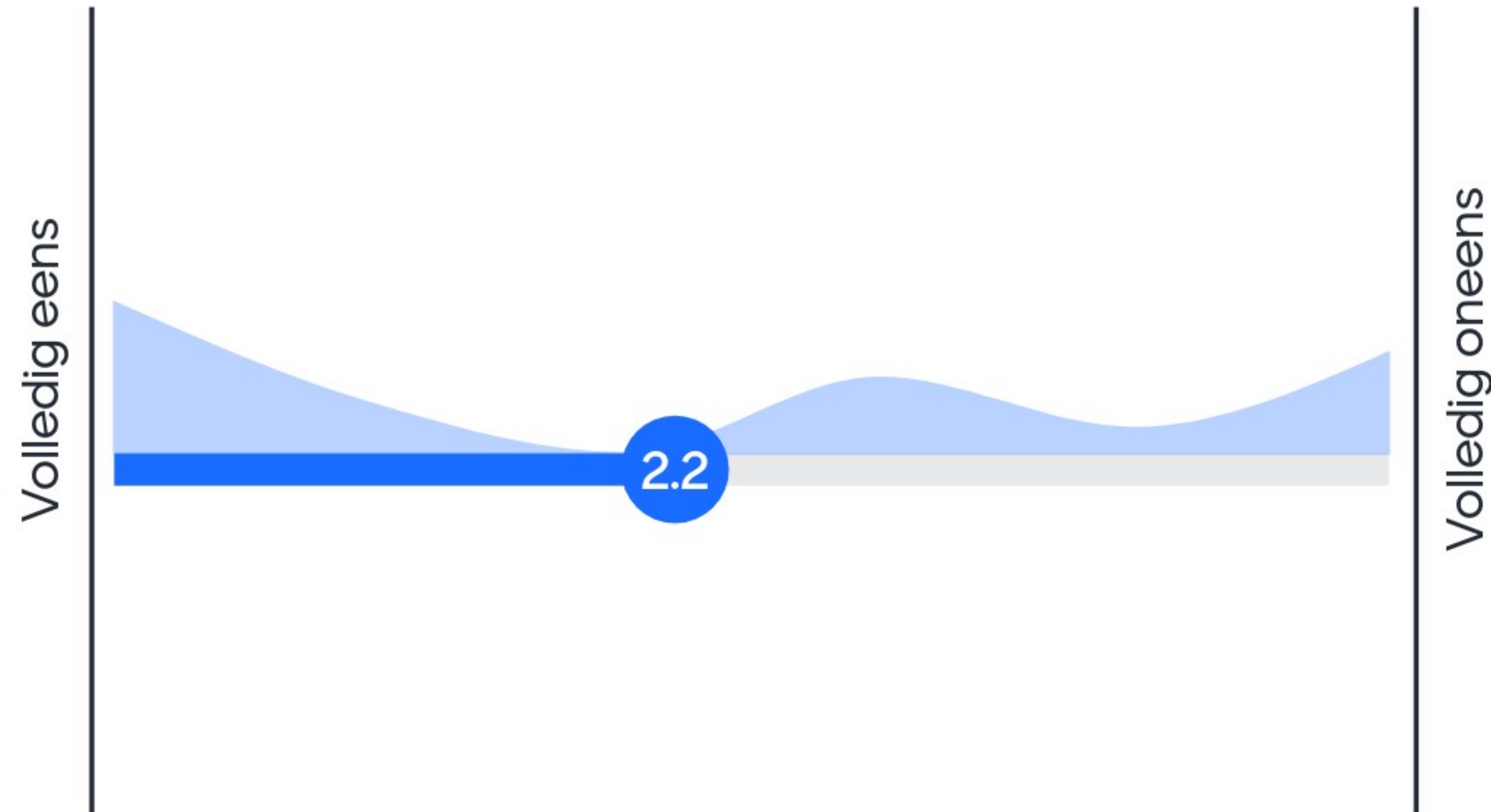
20 januari 2022 14:55

Ook voorafgaand aan de coronapersconferenties wordt er gelekt.

De Tweede Kamer wil dat overheidsbesluiten, of zelfs overwegingen, niet langer gelekt worden naar journalisten. De motie daarover van BBB-Kamerlid Caroline van der Plas is gisteravond unaniem

Openheid en transparantie zijn een groot goed, dat we nodig hebben in een gepolariseerde samenleving en politiek.

Welk woord/woorden associeer je met 'Openheid en transparantie zijn een groot goed, dat we nodig hebben in een gepolariseerde samenleving en politiek'

Wat houdt de Wet open overheid in?

“De Wet open overheid draagt eraan bij overheidsinformatie toegankelijker, transparanter, vindbaarder maken.”

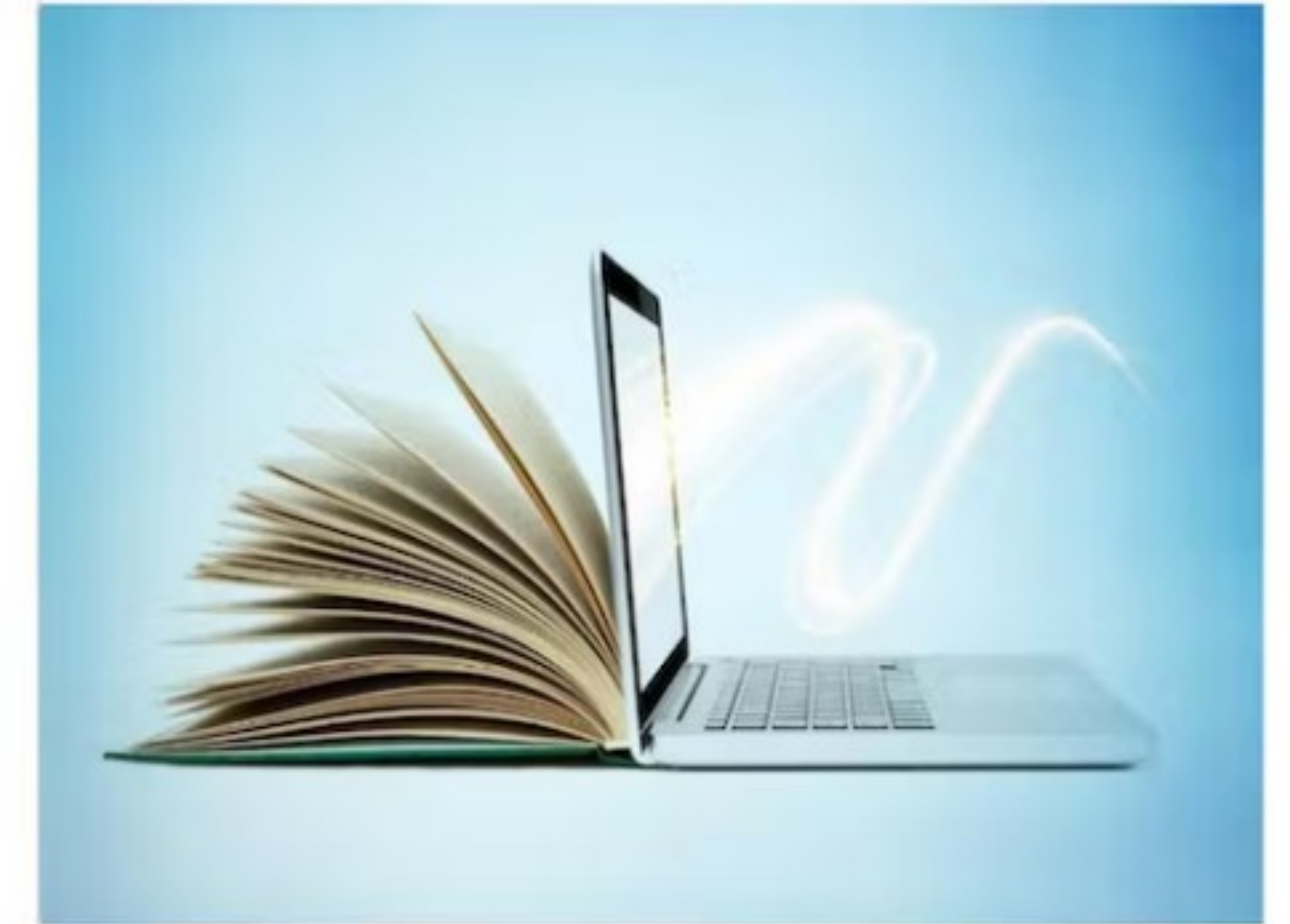

Wet open overheid (2022)

Artikel 1.1.

Recht op toegang

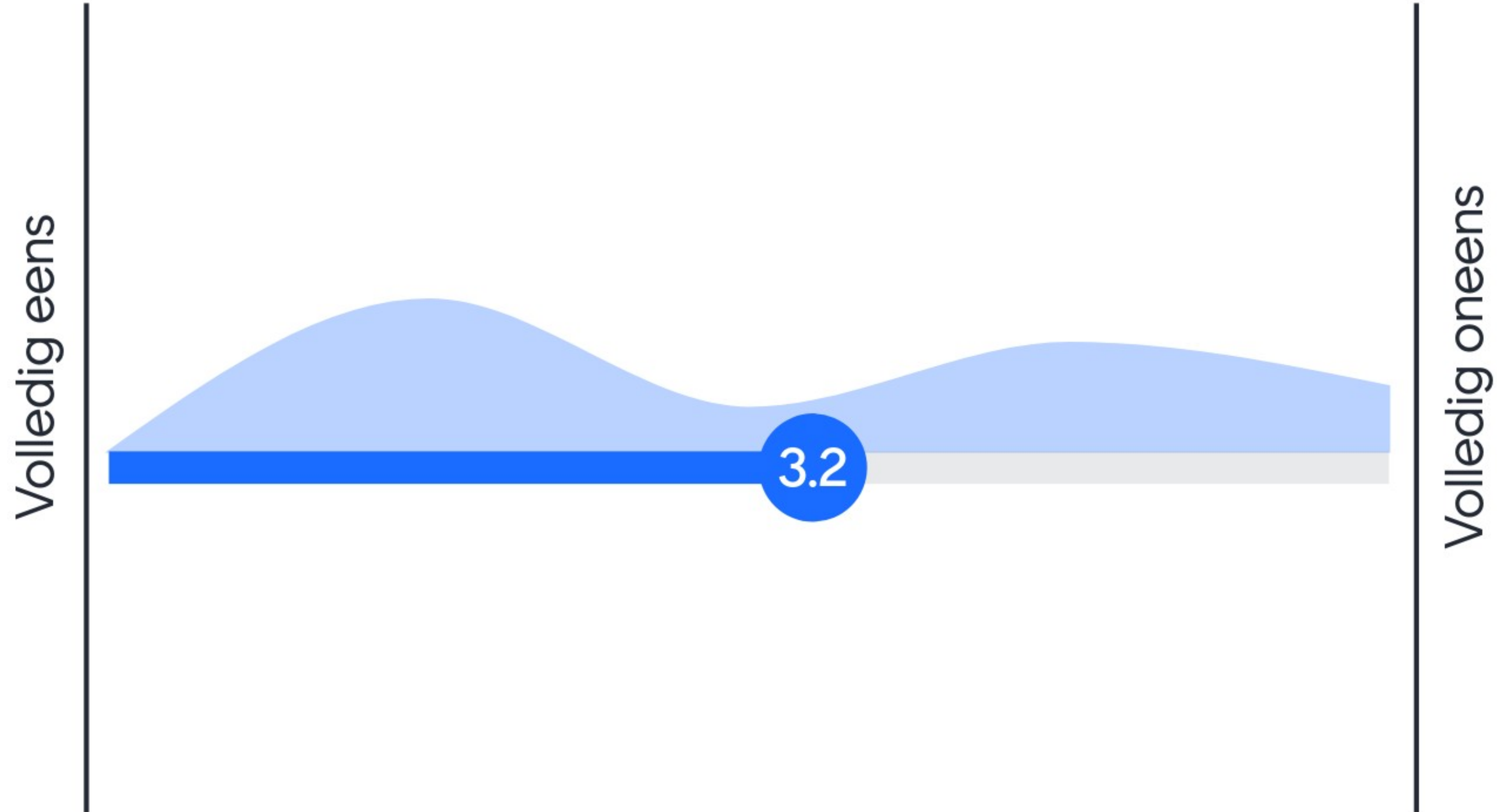
Eenieder heeft recht op toegang tot publieke informatie zonder daartoe een belang te hoeven stellen, behoudens bij deze wet gestelde beperkingen.

Stelling 2

Van teveel openheid wankel je allicht.

Heb je een aanvulling op de stelling 'Van teveel openheid wankel je allicht'?

Een goed onderbouwd beleid kan tot meer begrip lijden

Niet iedere bestuurder kan omgaan met de transparantie waarbij burgers mondiger worden

Als je zuiver staat voor een besluit is wankelen onnodig

Onrust

Binnen de gemeente ligt veel informatie. Dus dat moet je richting de inwoners stroomlijnen. Maar hoe doe je dat?

Uiteindelijk moet alles uitlegbaar zijn.

Kan tegen je gebruikt worden

Het kan belemmeren je openlijk uit te spreken, er is een risico dat het in verkeerde context geplaatst wordt.

Wat betekent de Wet open overheid voor de gemeente?

Transparantie is geen wondermiddel. Dat alleen transparantie gaat leiden tot een 'nieuwe bestuurscultuur' is een vrij naïeve veronderstelling.

MvT: "Van een verbeterde informatievoorziening moet evenwel geen wonderen worden verwacht. Het WRR-rapport benadrukt daarbij de andere voorzieningen die organen moeten treffen om de interactie tussen burger en bestuur naar tevredenheid te laten verlopen."

Drie hoofdstukken in de Wet open overheid

Actief openbaar, tenzij ...

- *én een verplichting voor 11 categorieën*

Passief openbaar

- *verkorte termijn t.o.v. de Wob*

Informatiehuishouding op orde

- *zorgplicht*

Verplichte openbaarmaking 11 categorieën, uiterlijk binnen twee weken, *tenzij ...*

(dit artikel nog niet in werking getreden)

- wet- en regelgeving, incl. ontwerpen
- organisatiegegevens, incl. bereikbaarheid
- raadsstukken, incl. verslagen
- agenda's en besluitenlijsten college B&W
- adviezen van adviescolleges en (soms) derden
- **convenanten**
- jaarplannen en jaarverslagen
- **Woo-verzoeken**
- onderzoeken, ambtelijk en extern
- beschikkingen, *tenzij ...*
- klachten

Actief openbaar,
tenzij ...

Bron: digitaleoverheid.nl

Hoe actief openbaar maken?

Verplichte openbaarmaking via digitale infrastructuur van minister BZK: PLOOI

Alternatief: subsidies aan niet-natuurlijke personen, anderen beschikkingen en klachtoordelen actief openbaar maken in de vorm van overzichten.

*Actief openbaar,
tenzij ...*

Bron: digitaleoverheid.nl

Stelling 3

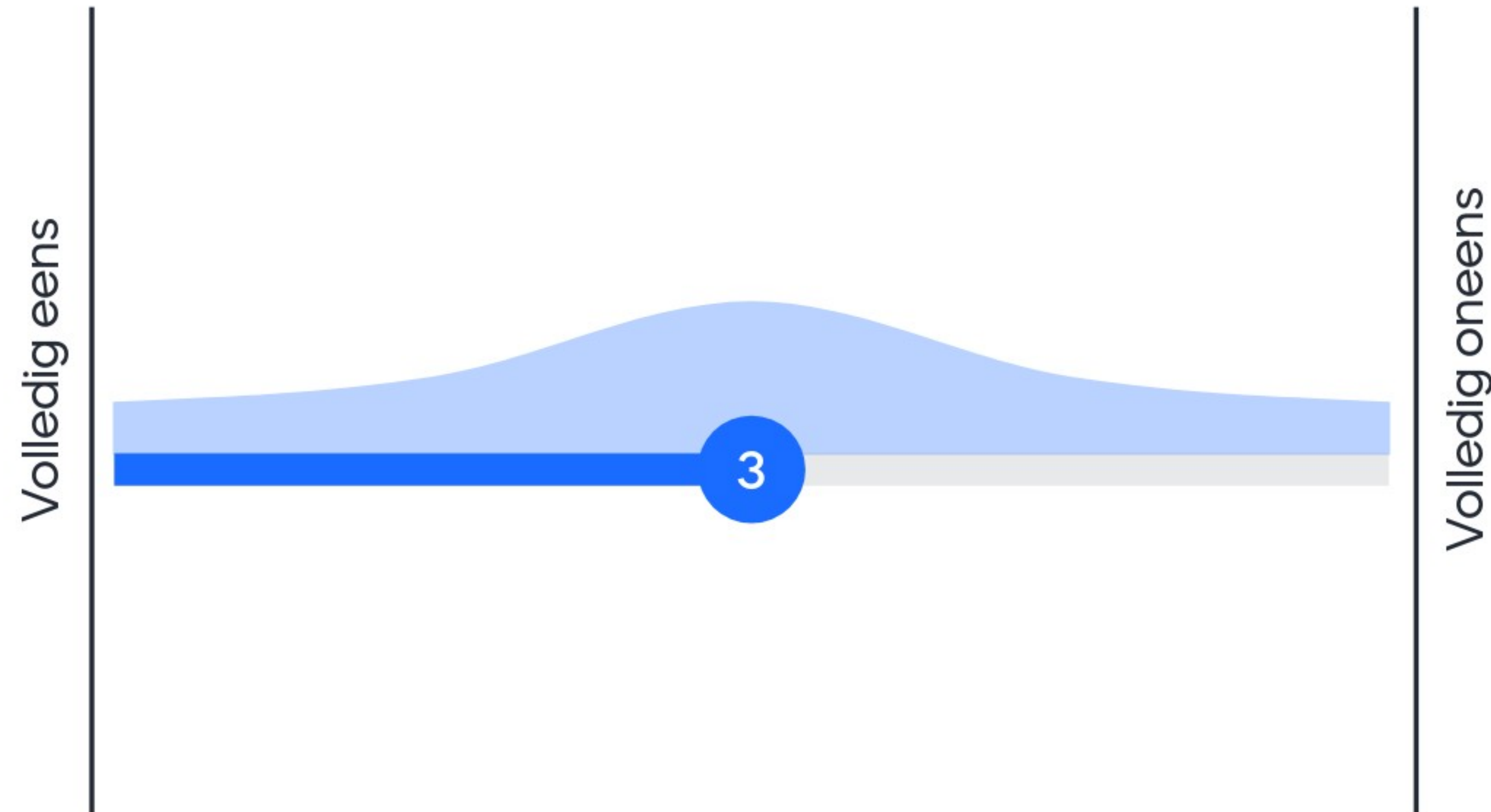
GroenLinks en D66 willen na toeslagenaffaire overheid dwingen tot meer openheid

Jorn Jonker
politiek verslaggever

Figuur 3. Activiteiten passend bij het NSOB-rollenkwadrant. Adaptatie van V

Burgers hebben meer vertrouwen in een open overheid die matig presteert, dan in een gesloten overheid die excellent presteert.

Burgers hebben meer vertrouwen in een open overheid die matig presteert, dan in een gesloten overheid die excellent presteert. Wat is mening?

Uitlegbaarheid

Een gesloten overheid roept per definitie wantrouwen op

Vertrouwen hangt van veel meer factoren af

Gesloten betekent in de ogen van burgers stiekem of achterkamer politiek

Openbaarheid is een onderdeel van goed presteren

Dit is een lastige vraag wie vindt wat excellent?
Wanneer inwoners invloed kunnen hebben op een gesloten overheid not done

Van 40 jaar Wob naar Woo

Gemeenten ontvangen jaarlijks ca. 15.000 Wob-verzoeken. In 2021 maakte Pro Facto voor de NVVR bij 83 gemeenten, 8 provincies en 2 waterschappen de balans op van 40 jaar Wob-praktijk

Resultaat 1. Wob-verzoeken worden vaak als lastig ervaren.

Naast verklaringen als te weinig capaciteit en grote complexiteit heeft de Wob aan de tussen 2009 en 2016 geldende Wet dwangsom en beroep niet tijdig beslissen een negatieve bijmaak overgehouden.

Resultaat 2. 1 op 3 Wob-verzoeken wordt niet binnen de (verlengde) termijn van (28 + 28) dagen beslist.

Op 45% van de Wob-verzoeken binnen vier weken en op 69% binnen een verlengde termijn beslist. In de Woo is de totale maximale termijn verkort tot 42 dagen. Het Rijk doet er gemiddeld 161 dagen over.

Resultaat 3. De Wob-praktijk kreeg niet veel bestuurlijke aandacht

Het college informeert de raad beperkt over uitvoering van de Wob, en raadsleden vragen hier ook niet naar. Opvallend is dat raadsleden de Wob soms gebruiken voor het verbeteren van hun eigen informatiepositie (in plaats van de regeling in art 169 Gemeentewet).

Passief openbaar

HELP!

Een Woo-verzoek, wat nu?

Woody helpt je met
dit 10 stappenplan
op weg

gemeente Bronckhorst

Mentimeter

De Wet open overheid (Woo)

De Woo is de vervanger van de Wob. Heb jij in je werk wel eens te maken gehad met Wob-verzoeken dan worden dat nu Woo-verzoeken. **Met de Woo moeten we meer passief en actief openbaar maken dan met de Wob.** Krijg je een Woo-verzoek? Woody helpt je er graag doorheen met dit stappenplan. Doorloop de 10 stappen voor het afhandelen van een Woo-verzoek.

Vuistregels:

- ⚠️ Alles is openbaar, tenzij er sprake is van een uitzonderingsgrond (5.1-5.3 Woo) of een bijzondere openbaarmakingseigenschap (5.4 Woo).
- ⚠️ Het RDO is de Woo-contactpersoon voor inwoners en andere actoren die vragen hebben over de Woo. Zij geven hen inzicht in welke info (actief) openbaar is. Als daarvoor een Woo-verzoek wordt ingediend, komt deze echter bij de vakambtenaar terecht om af te handelen.

Passief openbaar

VNG

VNG deelt nog veel meer: Grip op Informatie!

met dank aan:

gemeente Bronckhorst

Zorgplicht:

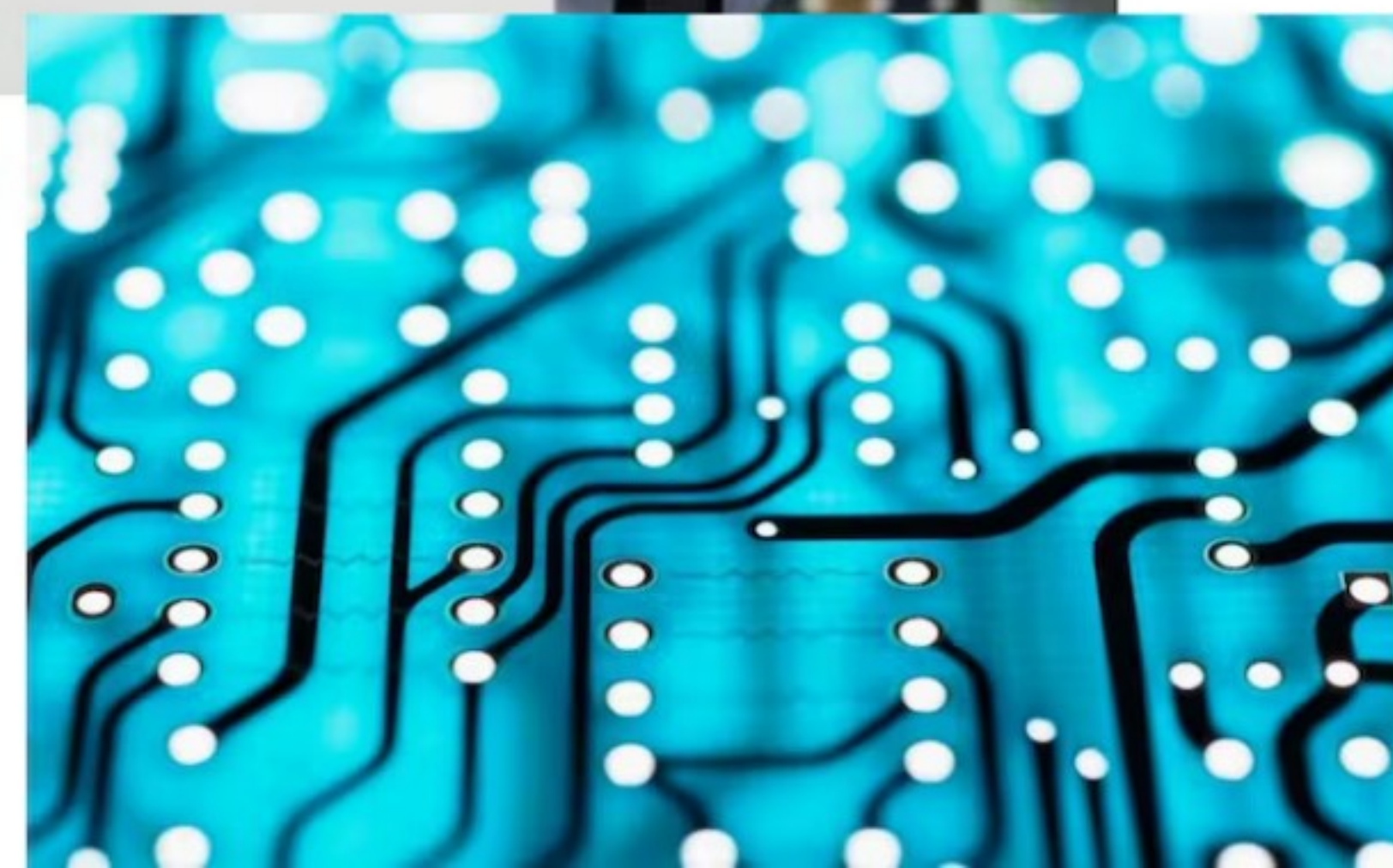
Het op orde brengen van de digitale informatiehuishouding van de gemeente is een absolute randvoorwaarde voor de actieve en de passieve verstrekking van documenten.

Praktijk:

Gemeenten weten niet altijd welke informatie er is en hebben deze vaak niet snel tot hun beschikking.

Voor de verbeter slag is bij de Woo zo'n 8 jaar voorzien.

Duurzaam en
digitaal toegankelijk

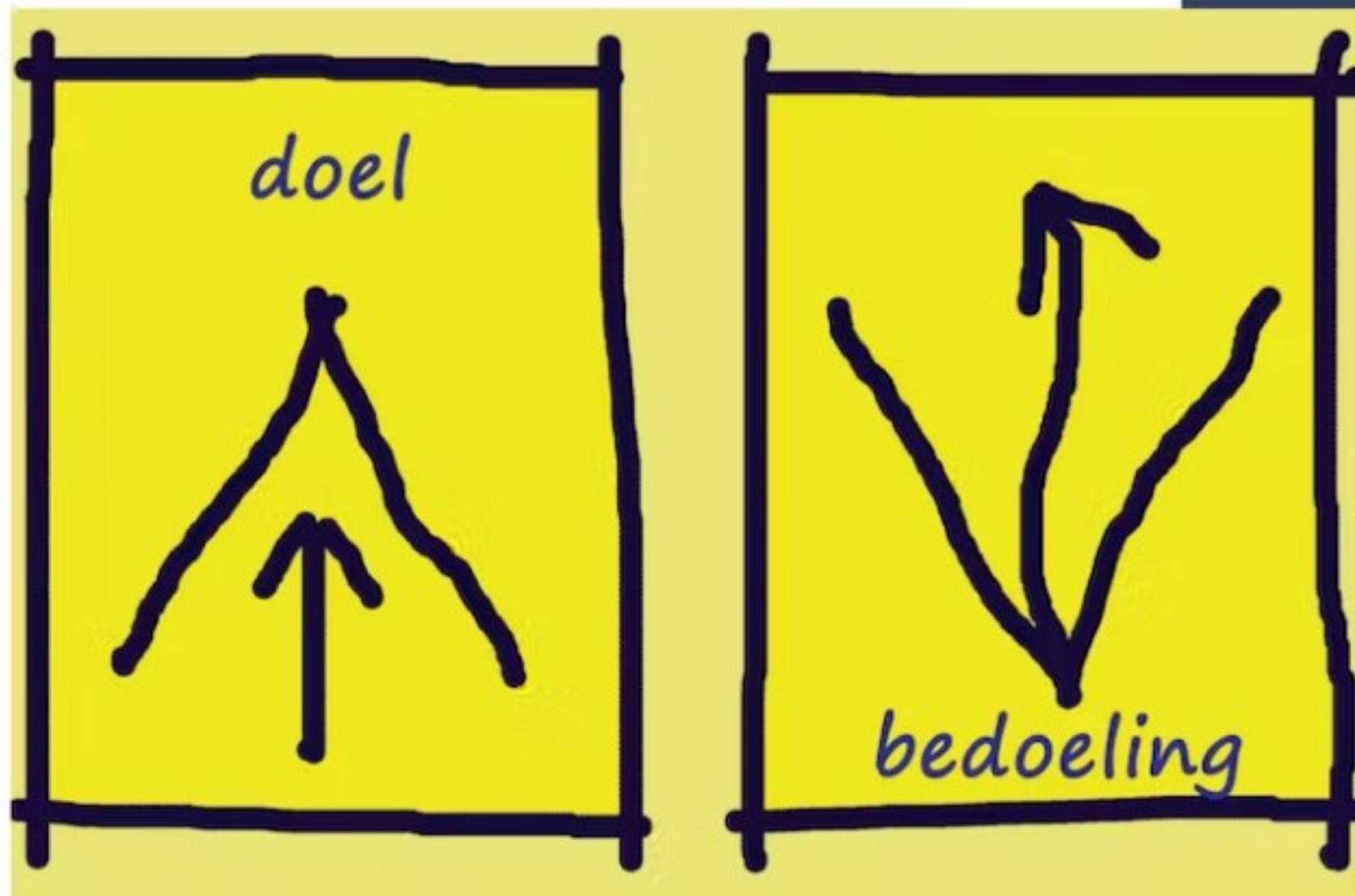
Resultaat:

- documenten zoveel mogelijk digitaal
- documenten zijn in goede, geordende en toegankelijke staat
- onjuistheid of onvolledigheid van documenten moet worden aangegeven
- documenten zijn voorzien van meta data

Duurzaam en
digitaal toegankelijk

Wat kan ik als raadslid met de Woo?

Welke rol kiest de raad? Welke instrumenten?

Bijvoorbeeld:

- Kaderstellend: Wat voor gemeente wil je zijn? Heeft de gemeente een visie of beleid over de relatie tussen gemeente en inwoners en de rol van de Woo daarbij?
- Kaderstellend: Wat vraagt dat van de gemeente? Beschikt de gemeente over voldoende middelen (kennis, vaardigheden, budget) om met de Woo aan de slag te gaan?
- Controlerend: Wat gebeurt er al? Welke voornemens of activiteiten van het college zijn er ten aanzien van implementatie van de Woo? Is er een nulmeting en een plan van aanpak? Past de ambitie ten aanzien van implementatie bij de visie en het beleid?
- Volksvertegenwoordigend: Welke ervaringen hebben inwoners, ondernemers, journalisten met de Wob/Woo in de gemeente?

Stelling 4

**TABOES DOORBREKEN
ALS HET LEKKER
ONGEMAKKELIJK
WORDT ZIT JE OP
DE GOEDE WEG**

Loesje

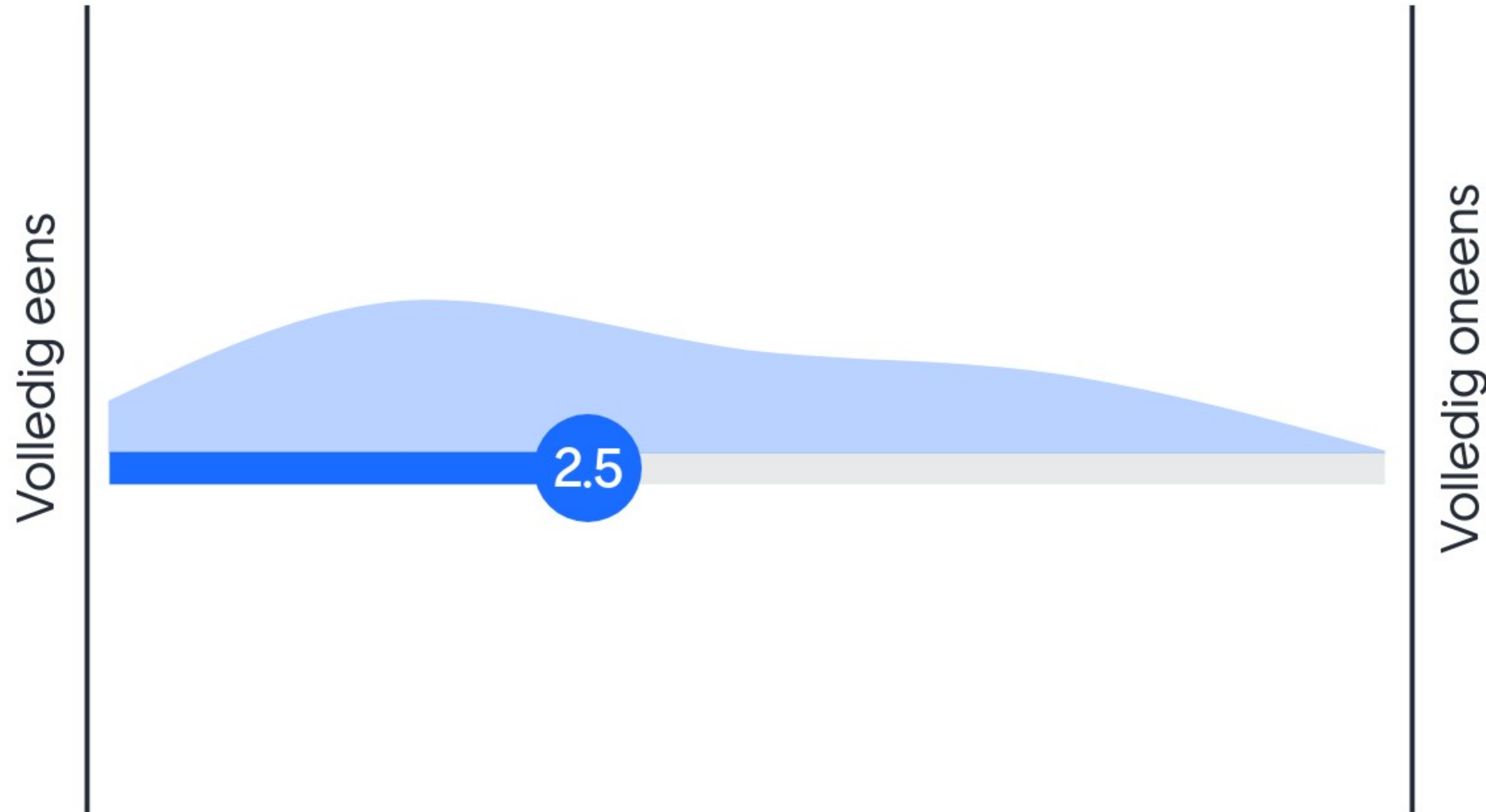
It is not the strongest
of the species that survives,
nor the most intelligent,
but the **one most
responsive to change.**

— Charles Darwin

**change
kitchen**
bewuste veroorzakers

Invoering van de Woo heeft in mijn gemeente hoge prioriteit.

Wat gebeurt er binnen jouw gemeente op het terrein van invoering van de Woo?

Woo verzoeken kunnen sneller beantwoord worden

Te weinig ambtelijke capaciteit

Publicaties in de lokale krant, digitaal te volgen raadsvergaderingen

Geen idee

Onze gemeente doet wel veel aan participatie, maar hoe verhoudt zich dat tot WOO?

Wob verzoeken snelle reactie

vragen?

Ambassadeurs Wet open overheid

Peter de Baat
peter.debaat@vng.nl

Bert Bouwmeester
bert.bouwmeester@vng.nl

Algemeen
Gripopinformatie@vng.nl

Stelling 3

GroenLinks en D66 willen na toeslagenaffaire overheid dwingen tot meer openheid

Jorn Jonker
politiek verslaggever

Figuur 3. Activiteiten passend bij het NSOB-rollenkwadrant. Adaptatie van V